

Warszawa, 27 grudnia 2006 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-540372-X/2006/PM

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Roman Giertych

Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Edukacji Narodowej

Pragnę potwierdzić wpływ odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 13 października 2006 roku, w sprawie braku przepisów określających minimalną powierzchnię klasy i wolną objętość pomieszczenia przypadających na jednego ucznia. Została ona udzielona w zastępstwie Pana Premiera, przez p.o. Dyrektora Generalnego w Ministerstwie Edukacji Narodowej, Pana Andrzeja Maśnicę.

Odnosząc się do zawartych w przedmiotowym piśmie wyjaśnień uprzejmie informuję, iż Rzecznik Praw Obywatelskich nie może ich podzielić z przyczyn wskazanych poniżej.

Przede wszystkim wskazać należy, iż zgodnie z art. 1 *Kodeksu pracy*, określa on prawa i obowiązki pracowników i pracodawców. Niezależnie od zakresu wskazanego w art.1 przedmiotowej ustawy, kodeks reguluje również zagadnienia: nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy (art. 18⁴ - 18⁵), reprezentacji interesów zbiorowych pracodawców i pracowników oraz współzarządzania zakładem pracy (art. 18¹ - 18³), odpowiedzialności za wykroczenia przeciwko prawom pracowników (art. 281 - 283) oraz rozpoznawanie sporów ze stosunku pracy (art. 242 - 265). Częściowo reguluje sytuację prawną osób wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy (art. 302 - 304³), w tym także przez dzieci (art. 304⁵).

Natomiast legalna definicja pracownika zawarta została w art. 2 *Kodeksu*. Zgodnie z nim, pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

W świetle powyższego nie może budzić żadnych wątpliwości fakt, iż przepisy *Kodeksu pracy* nie dotyczą uczniów, ponieważ nie są oni pracownikami szkoły. A ich „praca” polega na wypełnianiu obowiązku szkolnego, który ze swej istoty pozbawiony jest elementu ekwiwalentności (wynagrodzenia) oraz dobrowolności, będących jednymi z podstawowych cech stosunku pracy. Natomiast pracownikami są nauczyciele i inni pracownicy o ile pozostają w stosunku pracy w rozumieniu art. 2 *Kodeksu pracy*. Dlatego też budzi zdziwienie, zawarte w odpowiedzi udzielonej Rzecznikowi Praw Obywatelskich, stwierdzenie, zgodnie z którym do uczniów stosuje się rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych warunków przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. Dz. U. z 2003 r., Nr 169, poz. 1650).

Wskazać bowiem należy, iż podstawa do określenia w drodze rozporządzenia zasad bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach znajduje się w art. 95a ustawy o *systemie oświaty*. Na jego podstawie, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny obowiązujące w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, z uwzględnieniem w szczególności warunków pracy i nauki w czasie pobytu w szkole, w tym w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych oraz w czasie zajęć z wychowania fizycznego, w czasie zawodów sportowych i wycieczek turystycznych, oraz postępowanie w sprawach wypadków uczniów. Ustawa ta jest odrębnym od *Kodeksu pracy* i równorzędnym z nim aktem prawnym. Natomiast podstawa do egzekwowania zawartych w wydanym na jego podstawie rozporządzeniu znajduje się w art. 34 a ust. 2 pkt 2 tejże ustawy. Zgodnie z przywołanym przepisem, nadzorowi organu prowadzącego podlega w szczególności przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników i uczniów. W związku z tym za nieuprawniony należy uznać pogląd Pana Dyrektora Generalnego, zgodnie z którym uprawnienia nadzorcze w stosunku do wypełniania zasad bezpieczeństwa i higieny odnośnie uczniów wynikać mają z art. 237¹⁴ *Kodeksu pracy*.

W literaturze przedmiotu¹ nie budzi bowiem wątpliwości, iż rozporządzenie wydane na podstawie art. 95 a ustawy o *systemie oświaty* zawiera szczególne normy z zakresu bezpieczeństwa i higieny dla szkół i placówek. Zostały one ustanowione głównie w interesie uczniów, z uwagi na specyfikę pracy jednostek oświatowych.

¹ Komentarz do ustawy o systemie oświaty, Mateusz Pilich, Wolters Kluwer Polska 2006

Równocześnie nie uchybia ono ogólnym zasadom BHP ustanowionym w rozporządzeniu wydanym na podstawie *Kodeksu pracy*. Jednakże ten drugi akt podustawowy dotyczy wyłącznie pracowników a nie uczniów, skoro ustawodawca przewidział odrębną podstawę do określenia warunków bezpieczeństwa i higieny w ustawie o *systemie oświaty*. Nadto podkreślić należy, iż z art. 95 a ustawy o *systemie oświaty* wynika, iż rozporządzenie wydaje się w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy. Celem takiej regulacji jest harmonizacja i ujednoczenie zasad bezpieczeństwa i higieny w stosunku do uczniów oraz pracowników szkoły. Trudno bowiem uznać za racjonalny taki stan, w którym nauczyciel ma prawo do określonej normatywnie minimalnej powierzchni i kubatury pomieszczenia, a uczeń przybywający w tej samej sali lekcyjnej już nie.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, w obecnym stanie prawnym, w zakresie dotyczącym zasad bezpieczeństwa i higieny nauki, mamy do czynienia ewidentną luką w prawie. Oznacza to konieczność podjęcia stosownych kroków legislacyjnych, zmierzających do doprowadzenia istniejącego stanu do zgodnego z prawem. Rzecznik Praw Obywatelskich świadom jest, iż wprowadzenie normatywów w zakresie minimalnej powierzchni i kubatury sal lekcyjnych jest procesem długotrwałym, jednakże mimo to wskazanym byłoby określenie w rozporządzeniu terminu do realizacji tych wymogów przez organy prowadzące szkoły, tak aby przepis ten mógł być realnie egzekwowany.

Wobec powyższego, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (t.j. Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Premiera o dokonanie stosownych zmian legislacyjnych w rozporządzeniu z dnia 31 grudnia 2002 roku w *sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich